

Извештај Комисије за преглед и оцену докторске дисертације

На основу члана 127 Статута Филолошког факултета Универзитета у Београду и члана 128 Закона о високом образовању, Наставно-научно веће Филолошког факултета, на седници одржаној 3. јуна 2019. године (одлука бр. 1833/1), донело је одлуку о образовању Комисије за преглед и оцену докторске дисертације коју је Саша Чорболоковић предао под насловом *Хумористички дискурс у настави српског језика и књижевности*. Након анализе садржаја докторске дисертације подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

I. ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Комисију је именовало Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду, на седници одржаној 3. јуна 2019. године.
2. Састав Комисије:
 1. Ментор: др Вељко Брборић, редовни професор за ужу област Српски језик; изабран у звање редовног професора 2017. године, запослен на Филолошком факултету Универзитета у Београду;
 2. др Милош Ковачевић, редовни професор за научну област Српски језик; изабран у звање редовног професора 1995. године; запослен на Филолошком факултету Универзитета у Београду;
 3. др Весна Ломпар, ванредни професор за научну област Српски језик; изабрана у звање ванредног професора 2016. године; запослена на Филолошком факултету Универзитета у Београду;
 4. др Слободан Новокмет, виши научни сарадник; година избора у звање: 2017; запослен у Институту за српски језик Српске академије наука и уметности.

II. ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

1. Име и презиме: Саша С. Чорболоковић
2. Датум и место рођења: 19. III 1980. године, Бор
3. Дипломирао је 2006. године на Филозофском факултету Универзитета у Нишу на Групи за српски језик и књижевност. Исте године почиње да ради као наставник српског језика у ОШ „3. октобар” у Бору.
4. Школске 2010/11. уписао је ДАС Филолошког факултета у Београду.

Учествовао је на 8 научних скупова, симпозијума, конгреса и конференција. Аутор је и коаутор више радионица за наставнике и професоре српског језика и књижевности на Републичком зимском семинару Филолошког факултета у Београду: *Игра асоцијација у настави граматике* (2013), *Језички квизови у настави граматике* (2014), *Језичке игре у настави граматике* (2015), *О неким могућностима употребе дигиталних фотографија јавних натписа са грешком у настави правописа* (2016), *Пропорције у настави српског језика и књижевности* (2018), *Неки примери пројектне наставе у основној школи* (2019).

Један је од коаутора четири приручника за наставнике *Асоцијације у настави српског језика и књижевности* (Klett, 2014), *Квизови у настави српског језика и књижевности* (Klett, 2016), *Српски језик и књижевност 5* (Klett, 2018), *Српски језик и књижевност 6* (Klett, 2019, у штампи).

Поред тога, објавио је око 30 научних радова. Основно научно интересовање усмерава ка проучавањима методике наставе српског језика и књижевности.

Добитник је више награда: Најбољи основношколски лист (часопис *Основац*, бр. 9, 2014), 3. награда; Најбољи едукатор Србије (2014); награда за наставно средство *Покриј – откриј*, 2. место (2016); Најуспешнија методичка припрема из српског језика и књижевности, 2. место *Извођење (суфиксација)* (2017), 1. место *Независни надежи* (2018); Најбољи наставник бивше Југославије (2018).

III. НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

ХУМОРИСТИЧКИ ДИСКУРС У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

IV. ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација Саше Чорболоковића има 218 страница и садржи 10 целина. Прво поглавље носи наслов *Увод* (стр. 5–12). Друго поглавље *Хумор, смех и духовитост* простире се од 13. до 19. стране. Треће поглавље посвећено је *Хумору и настави* (стр. 20–35). У четвртом поглављу истражује се заступљеност *Хумористичког дискурса у наставном плану и програму старијих разреда основне школе* (стр. 36–49). Пето поглавље носи наслов *Хумористички дискурс у акредитованим основношколским уџбеницима* (стр. 50–79). Шесто поглавље посвећено је *Хумористичком дискурсу у методикама наставе српског језика* (стр. 80–84). Седмо поглавље доноси опис *Истраживања хумористичког дискурса у наставној пракси* (стр. 85–136). Осмо поглавље је *Како се хумористички дискурс може користити у настави српског језика и књижевности* (стр. 137–177). Девето поглавље представља *Закључне напомене* (стр. 178–185), а последња целина у раду резервисана је за *Изворе и литературу* (стр. 186–188). Списак литературе садржи 117 библиографских јединица.

Дисертација у истраживачком делу има 82 табеле, 3 графикона и 20 илустрација.

На крају је дат и додатак у виду три прилога: две анкете које су коришћене приликом истраживања и 57 забележених школских лапсуса и досетки.

V. ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација Саше Чорболоковића заснована је на хумору као значајном ресурсу за иновирање, побољшање и осавремењивање наставног процеса у основној школи.

У уводном поглављу наведен је основни подстицај за писање рада, сам избор и приступ теми, изнесени су циљеви рада, методе истраживања, описана је структура корпуса (наставни планови и програми од 5. до 8. разреда, акредитовани уџбенички комплети, методике наставе, збирке лапсуса и досетки, анегдота) и објашњене три целине у раду: 1) испитивање наставних планова и програма, уџбеничке и методичке литературе; 2) испитивање наставне праксе; 3) функционални предлози употребе хумора у настави. Како аутор наводи, основни циљ рада је систематично истраживање досадашњих видова и домета употребе хумористичког дискурса у настави српског језика и књижевности у старијим разредима основне школе, а како би се указало на бројне и разноврсне могућности и предности методичког коришћења хумора и отворило питање хумора као дидактичког и едукативног средства.

Друго поглавље које носи наслов *Хумор, смех и духовитост* посвећено је одређењу термина *смех*, *хумор* и *духовитост*. Прави се терминолошка разлика између хумора и смеха, а духовитост се посматра као пожељна одлика наставника. Како је ово иманетна карактеристика коју не поседује свако, хумор се сагледава и разматра у раду независно од ње, као дидактичко средство, наставна стратегија која се може научити и користити не само усмено него и писано у осмишљеном дидактичком материјалу за остваривање зацртаних исхода наставе и учења. Под хумористичким дискурсом у раду аутор подразумева сваки везани текст који има тематску и језичку везану структуру: микроструктуре које су укључене или могу бити укључене у већи текст (виц, лапсус, досетка). Будући да је пажња у раду усредсређена на школске лапсусе и досетке, један сегмент је

посвећен њиховом одређењу и основној разлици, а потом објашњава бисемичност – најчешћи начин остваривања хумористичког ефекта у њима.

Треће поглавље посвећено је *Хумору и настави*, тј. прегледу релевантних домаћих и страних истраживања хумора у настави. Аутор истиче да је интересовање за хумор у настави прошло пут од игнорисања до интензивног и континуираног испитивања његове употребе и улоге у настави, уз истицање његове важности за успешност наставног процеса. Поред бројних предности, указује се да употреба хумора мора бити промишљена и примерена наставном садржају, узрасту ученика. Неприкладни хумор може донети бројне нежељене ефекте. Аутор констатује да је више истраживања хумора у свету него код нас, као и да су испитивања претежно вршена на факултетима. Поред често нерепрезентативног узорка, главни недостаци постојећих испитивања огледају се у недовољно конкретним испитивањима о утицају хумора на исходе наставе и учења и малобројним практичним предлозима употребе, који би наставнике подстакли да се одреде за хумор у учионици.

Следеће, четврто поглавље, посвећено је *Хумористичком дискурсу у наставном плану и програму старијих разреда основне школе* оквиру које су најпре испитани заступљеност хумористичког дискурса у наставном програму од 5. до 8. разреда. Пре саме анализе направљен је краћи компаративни осврт на фонд часова матерњег језика у земљама у којима се некада користио српскохрватски језик. Све земље, осим Републике Српске, имају годишње више часова матерњег језика. Ако се погледа ситуација у Европи, Србија је мало изнад просека. Анализом наставних планова и програма утврђено је да се присуство хумора разликује у програмским областима српског језика (највише је присутан у књижевности). Приметан је пад броја хумористичких текстова од петог ка осмом разреду, а уочава се да у постојећем списку недостају дела која се више повезана са школским и омладинским хумором. Такође евидентно је да идентификовање хумора у областима језика и језичке културе је врло тешко, готово немогуће јер начин обраде наставних садржаја у језику и језичкој култури зависи од става, афинитета, креативности и наставника и ученика.

Пето поглавље иако у фокусу има акредитоване уџбеничке комплете три издавача (Клет, Нови Логос, Завод за уџбенике), резултат анализе и закључци готово су

исти, као и у наставним програмима. Ако се изузму дела хумористичне садржине, која од наставне интерпретације захтевају истицање анализе хумора (под условом да приређивачи нису узели одломак који нема хумористичну ноту), мали број аутора уџбеника користи хумористичне форме и за објашњење и илустрацију одређеног/конкретног наставног градива. Детаљно се анализирају граматике, читанке и радне свеске. Евидентно је да они аутори који користе хумор у својим уџбеницима (В. Ломпар, Љ. Бајић, Д. Кликовац), хумор имају и у радним свескама. Значај овог поглавља огледа се у анализи актуелних уџбеника, који се највише користе и константовању постојећег стања које може бити од помоћи приликом писања нових или побољшања постојећих уџбеника и поправљања наставе, посебно оног дела који се односи на хумор на настави.

Шесто поглавље поврћује да се у репрезентативним традиционалним методикама наставе српског језика ретко када предлажу решења у којима би хумор био средство за боље објашњење неке наставне јединице. Због тога аутор настоји да испита везу између програмских садржаја и начина њихове обраде у акредитованој уџбеничкој и методичкој литератури, тренутне заступљености хумористичког дискурса у наставном плану и програму од 5. до 8. разреда и само коришћење хумора у наставној пракси.

Седмо и најобимније поглавље је *Истраживања хумористичког дискурса у наставној пракси*. Предмет емпиријског истраживања су мишљења, ставови и перцепције, али и искуства наставника у вези са наставном употребом хумора (хумор из угла предавача), као и искуство, доживљај и мишљење ученика о хумору уопште, али понајвише о хумору њихових наставника током наставе (хумор из угла ученика). Истраживање је спроведено је кроз два анкетна упитника (у првом узорак је чинило 119 наставника српског језика, а у другом 458 ученика (245 ученика седмог и 213 ученика осмог разреда). Резултати истраживања хумора су потврдили да су ресурси хумора само делимично коришћени на часовима српског језика: највише у књижевности, затим да су анегдоте најчешћи облик хумористичког дискурса у настави, а да у трагању за хумористичним формама наставници се највише ослањају на постојеће изворе, односно на доступну уџбеничку литературу. Такође хумор се користи и повезано са наставним садржајем и без директне везе с њим. Употреба хумора у настави је условљена ставом и духовитошћу наставника. Пронађена је

статистички значајна разлика у ставу ученика о хумору између ученика седмог и осмог разреда. Ученици седмог разреда духовитост наставника повезују са учењем уз хумор, док осмаци у том случају наставника више виде као особу која хумор користи да се шали и има боље односе са ученицима. Ученици осмог разреда имају израженије мишљење о употреби хумора у настави. Ученице су те које имају позитивнији став према употреби хумора у настави у односу на ученике.

Значај описа истраживања и табеларног приказа резултата у овом поглављу огледа се у томе што се осветљава тренутна ситуација употребе хумора у наставној пракси. Резултати овог истраживања могу послужити за побољшање садашњег наставног процеса и стратешко планирање пожељних промена. Прво, они могу бити основа за осмишљавање функционалних предлога примене хумористичког дискурса у наставном процесу (примери добре праксе). Друго, могуће је осмислити и обуке (семинаре) на којима би се наставници оснажили, мотивисали и оспособили за коришћење хумора као наставне стратегије на часовима. Треће, стратегије коришћења хумора могу бити део стручне педагошке литературе, које би педагози могли детаљније обрадити и са којима се могу упознати још студенти, посебно наставничких и учитељских факултета. Четврто, они могу послужити као предлошак за нека будућа истраживања која би се могла подробније бавити овом проблематиком.

У делу рада *Како се хумористички дискурс може користити у настави српског језика и књижевности* дати су функционални предлози (практични примери методички уобличени) употребе школског хумора у настави у сва три програмска подручја српског језика. Многе кратке хумористичне форме (лапсус, досетка, виц, графит) могу се на два начина користити у настави: 1) саме по себи као примери за уочавање или примену неке језичке појаве, илустрацију неког књижевнотеоријског појма, разјашњење значења неке архаичне речи или позајмљенице, мотивација за читање неког књижевног дела или 2) као основа за писање одређене хумористичке дијалогске ситуације, лингвометодичког предлошка, подстицај за цртање стрипа, или формулисање различитих типова питања. Примена је могућа у различитим деловима часа: у главном делу часа, али и у уводном и завршном делу како при обради тако и приликом утврђивања одређеног градива. Многи примери су погодни и за осмишљавање домаћих истраживачких и стваралачких задатака.

VI. СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КАНДИДАТА НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. **Чорболоковић 2013:** Саша Чорболоковић, „Бисемичност у школским лапусима и досеткама” *Радови* [Филозофског факултета Пале] 15/1, 397–408.
2. **Чорболоковић 2015:** Саша Чорболоковић, „Дигитална фотографија у настави правописа”, у: *Дигитална хуманистика*, тематски зборник, књ. 2, приредили Александра Вранеш, Љиљана Марковић, Београд: Филолошки факултет, 99–110.
3. **Чорболоковић, Никић 2015:** Саша Чорболоковић и Биљана Никић, „Једноставни квиз у настави граматике у старијим разредима основне школе”, *Књижевност и језик* 62/3–4, 363–375.
4. **Чорболоковић 2016:** Саша Чорболоковић, „Иновативни приступ у настави лексикологије у старијим разредима основне школе”, у: *Савремена проучавања језика и књижевности*: зборник 195 радова са VII научног скупа младих филолога Србије, приредили Милош Ковачевић, Јелена Петковић, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 339–347.
5. **Ломпар и сар. 2017:** Весна Ломпар, Наташа Кљајић, Марија Марковић, Биљана Никић и Саша Чорболоковић, *Квизови у настави српског језика и књижевности*, Београд: Klett.
6. **Чорболоковић, Никић 2018:** Саша Чорболоковић и Биљана Никић, „Пропорције у настави српског језика и књижевности у старијим разредима основне школе”, *Књижевност и језик* 65/1–2, 187–201.
7. **Чорболоковић 2018:** Саша Чорболоковић, „Хумористички дискурс у основношколским радним свескама за српски језик”, *Настава и учење*, бр. 4, 741–754.

Наведена библиографија радова о хумору у настави указују на чињеницу да је докторанд компетентан за питање хумора у савременом српском језику, односно да добро влада местом и значајем хумора у наставној теорији и пракси.

VII. ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

На основу теоријског и емпиријског истраживања *Хумористичког дискурса у настави српског језика и књижевности* изводи се закључак да је основна постављена

хипотеза и потврђена: хумористички дискурс се недовољно, неплански, нефункционално користи, а понекад и неоправдано запоставља у настави.

Страна истраживања су одавно увидела предности употребе хумора у настави. (нпр. мотивисаност ученика за учење, квалитет односа наставник – ученик, атмосфера у учионици и трајност усвојеног знања). Како би се добила заокружена слика и омогућили прецизни и свеобухватни закључци о ситуацији у српском језику, хумористички дискурс је у раду сагледаван на два начина: 1) кроз испитивање његовог присуства у акредитованој уџбеничкој и репрезентативној методичкој литератури за српски језик и књижевност, важећим наставним плановима и програмима наставе и учења од 5. до 8. разреда и 2) кроз конкретну примену у наставној пракси.

Анализом наставних планова и програма утврђено је да се присуство хумора разликује у програмским областима српског језика (највише је присутан у књижевности). Од сва три програмска подручја, хумор је најприсутнији у књижевности. Дела хумористичке садржине највише су заступљена у петом, а како се приближава осми разред, тај број опада. Карактерише их тематска и жанровска разноликост. Много је више прозних (преовлађују романи и приповетке) него поетских остварења и то ауторске књижевности у односу на усмено стваралаштво. Уочљиво је и то да преовлађују дела националне књижевности док су дела светских књижевника мање заступљена. Хумор се такође креће у распону од оног неангажованог у петом и шестом, са основном намером да забави и на духовит начин представи некога или нешто (школски, дечји), до оног који има карактер критике, који иде ка иронији, сатири, а има и елементе сарказма и гротеске (ангажован) у седмом и осмом разреду.

У програмском подручју језика готово је немогуће уочити и издвојити хумористичке садржаје јер никад не знамо како ће неко одређену наставну јединицу обрадити и које ће и какве примере користити. избор примера (полазног текста) зависи и од афинитета наставника, његове идејне замисли часа, уопште његове креативности, да ли сам припрема материјал или преузима из одређеног уџбеника.

У језичкој култури могло би се о хумору условно говорити (тј. могло би га бити) приликом препричавања, причања догађаја и описивања доживљаја, портретисања личности из непосредне околине, извештавања само ако су тема или приступ теми такви. Хумористичка тематика или духовито исказивање ставова, мишљења, дакле, могу бити основа говорних, али и писаних вежби, писмених и домаћих задатака, стилских вежби.

Избор хумористичких текстова у читанкама, усклађен је са актуелним наставним планом и програмом српског језика и књижевности за одређени разред. Хумор доминира у делима хумористичке садржине, највише у епским и драмским делима, а најмање га има у лирским. Више је хумористичких дела ауторске него усмене књижевности. Такође, евидентно је да број хумористичких текстова опада како се иде од петог ка осмом, завршном разреду: највише их је у петом, а најмање у осмом разреду (у складу са заступљеношћу у наставним плановима и програмима). Имајући у

виду велики мотивациони потенцијал хумора (нарочито за развијање читалачких навика и стицање читалачких компетенција) бројне друге образовне, васпитне и функционалне циљеве који се помоћу њега постижу, опадање броја хумористичких текстова из разреда у разред се може окарактерисати као један од недостатака садашњих програма наставе и учења. Осим тога, корпус хумористичких текстова треба повећати и иновирати, а саме програме другачије конципирати да омогуће постепен прелаз са хумористичког на сатирични смех. Такође, уочава се да у постојећем списку недостају дела која се више баве школским и омладинским хумором.

Мали је број дела, која нису хумористична, а да у изабраном књижевном одломку садрже елементе хумора у описаној догађају, поступку лика или његовом говору (нпр. Милоша Војиновића и епизоду са шићарцијама у епској песми *Женидба Душанова* у Логосовој читанци за пети разред или одломак поеме *Вашар у Тополи* Добрице Ерића у Клетовој читанци за пети разред; одломци у аутобиографијама *Моји изуми* Николе Тесле и *Успомене, доживљаји, сећања* Милутина Миланковића).

Хумор је присутан и у питалицама, а понекад се може срести и у другим кратким фолклорним формама: загонеткама, брзалицама и бројалицама.

Доминира хумор у књижевним делима предвиђеним за обраду док се као методичко и дидактичко средство у допунском/секундарном тексту слабо користи. Ти помоћни текстови у Клетовим читанкама (и Заводовој за осми) углавном су анегдоте, док су у Логосовим читанкама присутни разноврснији текстови: вицеви и уводне духовите мисли као мото пре сваког текста који се обрађује.

Присутни хумор омогућава да се упознамо или да утврдимо одређене жанровске специфичности, али и да боље упознамо многе књижевне ствараоце, чије су анегдоте остале забележене. Мотивски и тематски изабрана дела утичу на формирање вредности ставова и општих вредности о друштву, породици, појединачним врлинама и манама. Поред забавне улоге, најзначајнија је поучна улога хумора јер свака у основи критика једног времена, власти, друштва у целини или појединаца има васпитно-образовну улогу и улогу развијања критичког мишљења.

Заступљеност хумора у граматикама је својеврсна новина. Највише хумора има у Клетовим граматикама и у Заводовој граматички за осми разред са основном разликом што у првим он доминира у илустрацијама (стриповима) и допунском тексту (занимљивости, пажња), а код друге у основном, лингвометодичком предлошку (вици). У Логосовим граматикама хумористички дискурс јавља ретко, тек са понеким примером. Врло ефектне стрипове урадио је Тихомир Челановић по тексту Весне Ломпар (Клетове граматике). Ови стрипови побуђују интересовање (и текстом и сликом) за градиво које се излаже и подстичу на размишљање. Аутори су као изворе хумора користили одломке из *Аутобиографије* Бранислава Нушића; *Забавне граматике* Милана Шипке, *Приче о речима* Ивана Клајна; збирке вицева *Да пукнеш од смеха* Вид Стамболовићи и Вера Смиљанић; антологије смешних штампарских грешака *И филозофи су луди* Ивана Клајна.

На основу анализираних радних свезака може се закључити да не користе сви аутори хумор. Хумора има у радним свескама издавачке куће Клет (у првом делу који прате језик и језичку културу) и у Заводовој (и у језичком и у делу који се бави књижевношћу). Аутори користе вице, анегдоте, графите, штампарске грешке, шаљиве стихове као основу за формулисање питања из граматике, дакле, примере који су ведри, занимљиви и ученицима искуствено блиски.

Ако се упореди број оваквих питања у односу на укупан број у радним свескама, онда се јасно може закључити да их је мало. Хумористички ефекат се остварује путем двосмислености/бисемичности на разним језичким нивоима (фонолошком, морфолошком, творбеном, семантичком и прагматичном). Највише је примера морфолошке, семантичке бисемичности. Механизми помоћу којих се остварује хумористички ефекат у њима су различити: хомонимија, полисемија, метатеза, супституција...Што се тиче дела из књижевности, једино Заводова радна свеска значајнију пажњу посвећује хумору избором текстова који и нису у програму и посебним сегментом насловљеним као *Хумористички и сатирички смех*.

Аутори који користе хумор излазе из оквира традиционалне уџбеничке литературе и значајније је иновирају. Приметно је да они аутори који и у својим уџбеницима (Весна Ломпар, Душка Кликовац, Љиљана Бајић) употребљавају хумор, ту праксу настављају и у својим радним свескама.

Истраживање наставне праксе спроведено је кроз два анкетна упитника (у првом узорак су чинили наставници српског језика 119, а у другом ученици седмог 245 и осмог разреда 213). Резултати хумора су потврдили да су ресурси хумора само делимично коришћени на часовима српског језика. И наставници и ученици издвајају многе позитивне предности и ефекте употребе хумора. Како ученици процењују, употреба хумора у настави је пожељна и потребна јер утиче на бољу атмосферу и мотивацију за рад, побољшава комуникацију између ученика и наставника, а хумористички примери наставу чине занимљивијом. Хумор се највише користи у књижевности. Најчешћи облик хумористичког дискурса који се користи јесу анегдоте. По процени ученика, на часовима су заступљеније сопствене анегдоте од анегдота књижевника док наставници мисле супротно дајући предност анегдотама о књижевницима, које су иначе присутне у уџбеницима. У трагању за хумористичним формама наставници се највише ослањају на постојеће изворе, доступну уџбеничку литературу. Такође хумор се користи и повезано са наставним садржајем и без директне везе с њим. Употреба хумора у настави је условљена ставом и духовитошћу наставника. Пронађена је статистички значајна разлика у ставу ученика о хумору између ученика седмог и осмог разреда. Ученици седмог разреда духовитост наставника повезују са учењем уз хумор, док осмаци више као особу која хумор користи да се шали и има боље односе са ученицима. Ученици осмог разреда имају израженије мишљење о употреби хумора у настави. Ученици су те које имају позитивнији став према употреби хумора у настави у односу на ученике.

У опису духовитог наставника доминантан је одговор да је то неко ко воли и уме да се шали са ученицима. Интересантна је разлика међу седмацима и осмацима у њиховом дефиницању духовитог наставника. Наиме, седмаци истичу да је то *онај наставник који зна да се шали и то користи за бољу сарадњу са ученицима*, а осмаци духовитог наставника доживљавају као неког ко хумор користи као наставно средство.

Анализом одговора ученика уочено је да постоји статистички значајна повезаност оцене ученика на крају претходне школске године са ставом да хумор доприноси да ученици заволе предмет и лакше науче градиво. Очигледно је да ученици који воле предмет подстакнути хумором који наставник користи имају и боље оцене из тог предмета, што је својеврсна новина. То је добар индикатор промене става о школи и учењу јер већина ученика данас школу негативно вреднује, доживљава и врло невољно се ангажује на часовима. Ови резултати се могу искористити као смернице у организацији часа и наставног процеса, а са циљем боље мотивације ученика и већег постигнућа из наставног предмета.

Наставници који примењују хумор у настави као извор користе најчешће уџбенике и лектире. Мали број самостално пише одређене тектове.

Многе кратке хумористичне форме (лапсус, досетка, виц, графит) могу се на два начина користити у настави: саме по себи као примери за уочавање или примену неке језичке појаве, илустрацију неког књижевнотеоријског појма, разјашњење значења неке архаичне речи или позајмљенице, мотивација за читање неког књижевног дела или као основа за писање одређене хумористичке дијалогске ситуације, лингвометодичког предлошка, подстицај за цртање стрипа, или формулисање различитих типова питања. Примена је могућа у различитим деловима часа: у главном делу часа, али и у уводном и завршном делу како при обради тако и приликом утврђивања одређеног градива. Многи примери су погодни и за осмишљавање домаћих истраживачких и стваралачких задатака. Дати предлози треба да покажу како се све школски хумор може сврсисходно употребити у настави као део дидактичког материјала за часове.

VIII. ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Комисија позитивно оцењује рукопис докторске дисертације коју је Саша Чорболоковић предао под насловом *Хумористички дискурс у настави српског језика и књижевности*.

Истраживање је спроведено на богатој грађи, чија је анализа урађена компетентно и иновативно, модерним методолошким апаратом. Резултати су приказани након свестрано урађене анализе прикупљене грађе и коректног консултовања релевантне литературе (домаће и стране). Сви резултати истраживања приказани су аргументовано, убедљиво и јасно. Теми се приступа на истраживачки оправдан и коректан начин, па ова докторска дисертација представља солидан допринос наставној теорији и пракси. Посебан квалитет ове докторске дисертације представља њена дводелна структура – у првом делу дисертације грађа се анализира теоријски у наставним плановима и програмима, уџбеничкој и методичкој литератури, а у другом делу у наставној пракси. Закључци до којих је кандидат дошао у складу са постављеним хипотезама и циљевима рада. Функционална употреба научног стила је на високом нивоу у свим деловима текста. Полазећи од добијених резултата, на крају се дају функционални предлози употребе у настави.

IX. ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене докторске дисертације Саше Чорболоковића, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати извештај о оцени докторске дисертације Саше Чорболоковића и да га упути Већу друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на сагласност и да по добијању сагласности са Универзитета кандидата позове на усмену одбрану докторске дисертације *Хумористички дискурс у настави српског језика и књижевности*.

На поједине пропусте и мање недостатке, који су уобичајени пратилац овако обимних истраживања, Комисија ће имати прилику да укаже на усменој одбрани дисертације.

Београд, 10. 7. 2019.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Др Вељко Брборић, редовни професор

2. Др Милош Ковачевић, редовни професор

3. Др Весна Ломпар, ванредни професор

4. Др Слободан Новокмет, виши научни сарадник